

Bacsinszky András püspök személye – püspöksége alatt kiadott – kánoni rendelkezéseinek fényében

---

S.E.R. CYRIL VASIL’

A Bacsinszky püspökségét megelőző történelmi helyzet: az egri püspöktől való függőség (1716–1771)

A munkácsi püspök Eger latin rítusú püspökének való szoros alárendeltsége már Bizánczy püspök óta fennállt, és folytatódott utódai, Olsavszky Simeon István (1735–1737) és Blazsovszki Gábor (1735–1737) alatt is. Választásukat követően mindannyian hűségesküt kellett, hogy tegyenek az egri püspöknek.¹ Az esküben többek között bennfoglaltatott, hogy a görögkatolikus püspök az egri püspök engedélye nélkül nem építhet templomot, nem alapíthat parókiát, nem szentelhet és nem is helyezhet el papot. Alkalmazkodásra kényszerült egy másik püspök, Olsavszky Emmanuel (1734–1767) is, ugyanakkor a tény, hogy sem a pápai kinevezési brevében, sem az uralkodó dekrétumában nem szerepelt az egri püspöknek való alávetettség kötelezettsége, hosszú küzdelmet nyitott meg az igazságtalanul erőltetett függőségtől való fölszabadulásért. Minden tiltakozás ellenére a munkácsi püspökök mindenesetre ezután is kényszerítve voltak – az erőszakhoz való folyamodással való fenyegetést is beleértve –, hogy behódoljanak, és újra aláírják az engedelmisségi esküt, így az egri püspökök „jóindulatúan meghosszabbították jurisdikciójukat”² még jó néhány évre. Az egri püspökök, mind Barkóczy (1744–1760), mind Eszterházy (1762–1799) továbbra is saját rítusvikáriusuknak tekintették a munkácsi püspököt, a latin plébánosok pedig szintén rítuskáplánként kezelték a görögkatolikus papokat, ennek minden következményével együtt.³ A munkácsi püspök

---

1 Hasonló esküt tett már Bizánczy is még püspökszentelése előtt. Vö. M. LUČKAJ: „Historia Carpato-Ruthenorum in Hungaria, sacra et civilis”, in: *Naukovyj Zbirnyk Muzeju Ukrajinskoj Kultury u Svydnyku (NZMUK)*, SPN, Prešov, vol. 16, 162.

2 Vö. A. BARAN: *Monumenta Ucrainae Historica. De processibus canonicis Ecclesiae Catholicae Ucrainorum in Transcarpathia*, Romae 1973, 24.

3 Vö. Barkóczy püspök 1747-es dekrétumát in: LUČKAJ: *Historia*, vol. 17, 42–44.

éppúgy, mint a teljes görögkatolikus klérus mindezt erőteljes függőségként élték meg, mely az egyházak közötti egység egyik fő akadályának bizonyul, ráadásul alkalmat kínál az ortodoxoknak az unióellenes propaganda kifejtésére. Maga Mária Terézia császárnő (1740–1780) is, akinek nagy érdemei vannak az ügyben, fáradozott az egyházi kapcsolatok békés alakulásáért. A munkácsi püspök már 1749-ben kérvényezte klérusával együtt a császári udvarnál a Munkácsi Egyházmegye felállítását a kegyúri jog erejénél fogva. 1764-ben egy Bradács János nevű tanár érkezett Bécsbe a munkácsi teológiai iskolából, és elérte, hogy a kérdést újra a császárnő, Mária Terézia elé vigyék, aki 1766-ban meg is kérte Rómát az egyházmegye hivatalos felállítására. Időközben – 1767. november 5-én – elhunyt Olsavszky Emmanuel püspök; helyére a szentatya éppen Bradács Jánost nevezte ki apostoli vikáriusnak. Azon értesülések alapján, melyek Eszterházy egri püspöktől jutottak el Rómába, XIII. Kelemen pápa nemlegesen válaszolt Mária Terézia kérésére. Bradács mindazonáltal nem szűnt meg harcolni egyházmegyéje fölszabadítása érdekében. 1769. szeptember 5-én, egri látogatása alkalmával megtagadta az engedelmisségi esküt, melyet Eszterházy követelt tőle,⁴ sőt, 1770 elején Bradács Bécsbe küldi általános helynökét, Bacsinszky Andrást egy újabb feljegyzés előterjesztése végett. Az uralkodó 1770 májusában az eseményektől ösztönözve saját egyházpolitikájához hűen újabb nyomást gyakorol a Szentszékre, hogy elérje a Munkácsi Egyházmegye kánoni felállítását. A Szentszék végül is csak ezen utolsó beavatkozásokat követően határozza el magát erre a lépésre, így 1771. szeptember 19-én XIV. Kelemen *Eximia regalium* kezdetű bullájával megalapítja az egyházmegyét. Ezzel a görögkatolikusok saját egyházi függetlenségükért vívott harcának egy hosszú szakasza ér véget.⁵

A Munkácsi Egyházmegye önálló életének kezdetei

Bradács püspök, aki annyit küzdött egyházmegyéjének függetlenségéért, röviddel hivatalos beiktatása után, negyvenéves korában meghalt (1772. április 19.). Életének utolsó hónapjait más jellegű nehézségek árnyékolták be, melyeket szintén az egri püspök támasztott, aki eretnekséggel vádolta őt néhány keleti imádság szövegezése miatt (*Mi Atyánk, Üdvözlégy, Hitvallás*). Az imák a *Bukvár* című könyvben lettek kinyomtatva, melyet a bécsi keleti nyomda adott ki. A kérdést a XIV. Kelemen pápa által fölállított bizottság

4 Vö. *ibid.*, 139–154.

5 A Munkácsi Egyházmegye kánoni fölállításának ügyét tárgyaló összegyűjtött anyaghoz vö. BARAN: *Monumenta*; monográfiai feldolgozásához vö. A. PEKAR: *De erectione canonica eparchie Mukačoviensis*, Romae 1956.

oldotta meg, mely a *Filioque* problematikáját vizsgálva úgy határozott, hogy a formulát be kell illeszteni a *Symbolum Athanasianumba*.⁶

Bozsicskovics horvát görögkatolikus püspök a *Zbornik cerkovnych molenij* (Egyházi imák gyűjteménye) című könyv ellenében élt kifogásokkal; a vitás kérdések megtárgyalására Mária Terézia Bécsbe összehívta a görögkatolikus püspökök értekezletét. Ez a találkozó jó alkalomnak mutatkozott a románok püspöke, Gregorio Major és az új munkácsi püspök, Bacsinszky András fölszentelésére, akit XIV. Kelemen 1773. március 8-án nevezett ki. Az értekezlet munkái, melyek különböző doktrinális, liturgikus és pasztorális problémákat érintettek, 1773. március 1-jétől május 6-ig tartottak.⁷ Ezen az utolsó napon került sor Bacsinszky püspökszentelésére.

Bacsinszkyra várt az egyházmegye újjászervezése.⁸ 1775-ben az ungvári görögkatolikusok megkapták a jezsuiták egykori templomát és kollégiumát, mely ezentúl székesegyházként és püspöki székhelyként szolgált. A kúria 1780-ban költözött át. 1777-ben felállították a székesegyházi káptalant, 1778-ban pedig megnyílt az egyházmegyei szeminárium, szintén Ungváron. Bacsinszky érdemei a lelkiélet és a kultúra terén számosak. Püspöksége alatt az egyházi népiskolák száma megduplázódott. Gondoskodott különböző alapvető fontosságú vallásos könyvek, úgymint a Katekizmus és a Biblia kiadásáról, és megalapította az egyházmegyei könyvtárat is. Hogy nagy kiterjedésű egyházmegyéjének irányítását megkönnyítse,⁹ a már 1723-tól létező Máramarosi vikariátus mellett újabb két helynökséget állított fel: 1776-ban a Szatmárit, 1787-ben pedig a Kassait. Ez utóbbi magában foglalta a Szepesség görögkatolikus egyházközségeit is, melyeket nemrég egyesítettek a Munkácsi Egyházmegyével.

1790-ben Bradács Mihály lett a kassai helynök,¹⁰ de a világi hatóságok mindenféle bürokratikus okokra hivatkozva akadályozták beiktatását, ezért 1792-ben áthelyezte a helynökség hivatalos székhelyét Eperjesre. A hely-

6 Vö. M. LACKO: *Synodus episcoporum ritus Byzantini catholicorum ex antiqua Hungaria Vindobonae a. 1773 celebrata*, (OCA 199), Roma 1975; A. PEKAR: „Bishop John Bradač”, in: *OCP* (1983) 141–145.

7 Uo., 33–69.

8 Bacsinszky püspök tevékenységéről vö. „Pamjat’ Andreja Bačinskaho” in: *Snit* 2 (1868) 11–23.; A. BARAN: *Jepiskop A. Bačinskij i cerkovne vidrodžeňa na Zakarpatti*, Jorkton, Sisk., 1963.

9 Az egyházmegye tizenegy főesperességre, ezeken belül hatvan esperesi kerületre volt felosztva, és hétszázhuszonkilenc egyházközséget foglalt magában.

10 A helynökség történetéhez, annak változásaihoz az Eperjesi Egyházmegye kialakulásáig vö. O. DUCHNOVIČ: *Chronologica Historia almae Diocesis Eperjessiensis ab origine videlicet, usque obitum primi Episcopi Gregorii Tarkovics deducta*, Prešov 1848 (a kéziratot G. KYNACH adta ki); a mű orosz fordításban is megjelent: *Istorija Prjašenskoj Eparchii, sočinenije A. V. Duchnoviča perevel s latinskoj rukopiši protojerej K. Kustodijen*, Peterburg 1877; ez a fordítás újabban megjelent in: O. DUCHNOVIČ: *Tvory*, vol. 2, 457–528.

nökségnek mindenesetre itt is ugyanazokkal a nehézségekkel kellett szembeülnie, melyek csak 1806-ban, a császári udvar közbelépése nyomán oldódtak meg.

Bacsinszky 1809-ban hunyt el, és Kutka Iván rövid helynöksége után 1812-ben Bradács Mihály lett a káptalani helynök, aki már 1808-tól címzetes püspök volt. Munkácsra való átköltözése után Tarkovics Gergely lett kinevezve az Eperjesi Helynökség élére, és amikor 1815-ben Bradács meghalt, Tarkovics lett Munkácson az új káptalani helynök, helyére pedig Olsavszky Iván kerül Eperjesre, akivel be is zárul az eperjesi helynökök sora.

Az 1773-as bécsi értekezlet

A vizsgált időszak legfontosabb eseménye a Munkácsi Egyházmegye számára kánonjogi szempontból kétség kívül a Magyar Királyság görögkatolikus püspökeinek értekezlete, mely 1773. március 1. és május 6. között zajlott Bécsben.

M. Lacko a közelmúltban kiadta a zsinat publikációját,¹¹ így elmondhatjuk, hogy egy jól tanulmányozott és dokumentált egyházi eseményről van szó. Itt főbb vonalaiban összefoglaljuk a zsinat lefolyását és határozatait.

A zsinaton három püspök vett részt mint a Magyar Királyság területén élő görögkatolikusok három különböző közigazgatási csoportjának képviselői: a horvát Bozsicskovics Bazil, szvidnici püspök, Grigoriu Maior, fogarasi román püspök és Bacsinszky András munkácsi püspök. Rajtuk kívül jelen volt még kilenc pap tanácsadói minőségben.

A megvitatásra bocsátandó kérdések a következők voltak:

1. Milyen könyveket nyomtassanak az új bécsi keleti nyomdában?
2. Ki lesz az új nyomda kiadványainak cenzora?
3. Miként lehetne csökkenteni a görögkatolikusok egyházi ünnepeit, és hogyan lehetne megalkotni egy minden egyházmegyére kiterjedő közös naptárat?
4. Hogyan lehet megoldani a magyarországi keleti rítusú hívekre vonatkozó bizonyos fegyelmi kérdéseket?

Ezen előre meghatározott témák diszkussziójához a püspökök további vitapontokat fűztek.

---

11 LACKO: *Synodus*. Fontosabb publikációk a témáról: A. BARAN: „Synod Mukačivskoj, Fogarašskoj i Svidnickoj eparchiji u Vidni 1773-ho roku”, in: *Analecta OSBM* IX (1960) 3, fasc. 3–4., 394–403.; BARAN: *Jepiskop*, 18–26.; A. WELYKIJ: „Congressus hierarchicus in Transcarpathia”, in: *Analecta OSBM* series II, VIII (1973) 127–160.

A zsinat tizenkilenc ülésen át folyt, melyek közül az elsők a fentebb megnevezett vitapontok kitűzésére szolgáltak; a püspökök megegyeztek, hogy a témákat időrendi sorban tárgyalják meg, amint azt alább kifejtjük.¹²

A harmadik ülésen az a döntés született, hogy a bécsi nyomdában bizonyos prioritással a következő könyvek kiadásáról kell gondoskodni: a fiatalok számára *Bukvar* (kis katekizmus) és *Csaszoszlovec* (kis imakönyv); a felnőttek számára: *Molitvoszlov* (imádságoskönyv); a klérus részére: *Csaszoszlov*, *Trebnyik*, *Szlužsebnjik*, *Irmologion*, *Oktoékbosz*, *Trifologion-Anthologion*, *Triód*, *Ménea*, *Archieratikon*, *Diakonikon*, Evangéliumos könyv, Apostoloskönyv.

Egy távolabbi jövőre tervezték a nagy katekizmus, a morális teológia könyvének, a Bibliának, ószláv nyelvtannak és egyéb könyveknek a kiadását.

A negyedik és ötödik ülésen a témája az 1770-ben megjelent *Bukvárban* található bizonyos imák formájának a megvitatása volt. Döntést hoztak arról, hogy a *Mi Atyánk* keleti záróformulája – „Mert tiéd az ország...” – elhagyható. Az *Üdvözleg* imádságot a maga keleti formájában, a latin toldalék nélkül („Asszonyunk, Szűz Mária...”) hagyták jóvá. Ami Szent Atanáz hitvallását illeti, betoldották a *Filioquét*, ahogy ezt korábban már megtették a Konstantinápolyi Hitvallás esetében.

A hatodik ülésen a könyvek cenzorainak kérdését tárgyalták, és arra a megállapodásra jutottak, hogy minden püspök javaslatot tesz a személyre vonatkozólag saját egyházmegyéjéből, a végső döntést pedig Mária Terézia császárnőre hagyják.

A hetedik ülésen egyes keleti szentek liturgikus könyvekben történő említésének szükségességét vizsgálták. Kérdéses volt, hogy a katolikus egyház egyáltalán elismeri-e ezeket a szenteket. A szentek neveinek bekezdését legerőteljesebben Bacsinszky püspök vette védelmébe, igyekezve megcáfolni a szvidnici püspök, Bozsicskovics ellenérveit. A kérdéses szentek tiszteletének ügyét végül is Róma döntésére bízták.

A nyolcadik és kilencedik ülésen a *Szbornjik* elnevezésű könyvről tanácskoztak. Bozsicskovics erőltetésére a megemlékezésben az „egyetemes főpásztorunkról” formához hozzáfűzték az egyértelműsítő „római pápáról” kifejezést. Egy másik vitás pont volt az „orosz monostorokért” szóló ima; itt Bacsinszky tisztázta a helyzetet, hogy ti. nem a „Moszkviában” lévő, hanem a „rutén” monostorokról van szó.

A tizedik és tizenegyedik ülésen rögzítették a tizenhat kötelező (*de praecepto*) ünnep sorát, tudatában természetesen annak, hogy az uralkodó szociogazdasági megokolásokból nem kíván ennél több ünnepet engedélyezni. Ezek az ünnepek a következők: az Istenszülő születése (szeptember 8.), a Szent Kereszt fölmagasztalása (szeptember 14.), Szent Mihály (november 8.), az Úr születése

12 LACKO: *Synodus*, 33–68. Az egyes ülések jegyzőkönyvei

(december 25.), az Istenszülő ünnepe (december 26.), Urunk körülmetélékedése (január 1.), Úrjelenés (január 6.), Gyertyaszentelő Boldogasszony (február 2.), örömhírvétel (március 25.), húsvét második napja, mennybemenetel, pünkösd második napja, Szent Péter és Szent Pál főapostolok (június 29.), Úrszínváltás (augusztus 6.), az Istenszülő mennybevitele (augusztus 15.). Ezeken kívül az uralkodó minden egyházmegye számára engedélyez még egy ünnepet; a Munkácsi Egyházmegyében ez az Istenszülő templomba vezetése. Az ünnepek csökkentésének feltételül szabták a Szentszék jóváhagyását – melyet VI. Piusz 1775-ben meg is adott¹³ –, továbbá hogy az ortodoxoknál is ugyanezt a redukción fogadják.

A tizenkettedik és tizenharmadik ülésen fegyelmi kérdéseket tárgyaltak, továbbá meghatározták a stóladíjak egységes rendszerét is.

A tizenegyedik és tizenötödik ülésen felállították az egyházi könyvek cenzorának munkáját érintő normákat. A cenzor munkájának nyolc pontba szedett szabályzata a következő:

1. pasztorális elsőbbségi szempontokat figyelembe véve kell előkészítenie a kiadásra a könyveket, tanácskozva a püspökökkel;
2. minden könyvet gondosan át kell olvasnia, hogy kiküszöbölje a katolikus hittelt, erkölccsel és a keleti egyházak liturgikus előírásaival ellentétes tartalmakat;
3. vizsgálnia kell a könyveket az állam és a közjó sértetlenségének szempontjából is;
4. a kiadásokhoz lemergi és kijevi, a román nyelvűekéhez erdélyi könyveket kell alapul venni;
5. gondoskodjék a könyvek külső megjelenéséről is, és igyekezzék kerülni a „moszkovita” hatást;
6. kérdéses ügyekben, amikor nem sikerül lelkiismeretében döntést hoznia, forduljon az illetékes püspökhöz;
7. az ortodox könyvektől megkülönböztetendő a könyvekben föl kell tüntetni: Pro usu graeci ritus Catholicorum;
8. ami személyét illeti, példamutatónak kell lennie a hitben, pontosságban, liturgikus hűségben és morális feddhetetlenségben.

A tizenhatodik, tizenhetedik és tizennyolcadik ülésen az egyes könyveket érintő konkrét irányelvekről tárgyaltak. A kis katekizmust minden egyházmegyében népnyelven kell közreadni, mégpedig a tartalom egységének fenntartása mellett, Bellarmin katekizmusát alapul véve. A *Csaszoszlovec* mintájául néhány korrekcióval a kijevi kiadást fogadták el. A Zsoltároskönyvben Atanáz Hitvallásába be kell toldani a *Filioquét*, a szöveget magát pedig világosabban kell tagolni. A *kathizmák* közé be kell illeszteni a cenzor

13 Vö. M. LACKO: „The Reduction of the Number of Feast Days for the Catholics of the Byzantine Rite in Hungary in the XVIII Century”, in: *Slovak Studies*, vol. 4, Romae 1964, 197–215.

által javított imákat, ugyanúgy a könyv végére az ún. „Húsvéti határkulcsot”. A *Csaszoszlov* kiadásához a kijevei kiadás pocsajevi formáját kell alapul venni. Ugyanez áll a *Trebnyikre* is, kisebb javításokat eszközölve benne. Ami a *Szluzszebnyiket* illeti, a Rómában kiadott görög nyelvű szöveget és az előző rutén kiadásokat kell alapul venni. A szentek közül csak azok nevei kerülhetnek a könyvekbe, akik a római és a lengyelországi rutén kiadásokban is szerepelnek. A liturgia folyamán a pápáról három alkalommal kell megemlékezni: egyszer a *proszkomídiában*, majd a *hármás ekténiában*, végül a *nagybemenet* alatt. Gyakorlati megfontolásokból a *Szluzszebnyik*ekben szerepelnie kell a kötelező ünnepek olvasmányainak is. A többi könyvet illetően nem találunk különösebb megjegyzéseket.

Az utolsó, tizenkilencedik ülésen a császári udvar elé terjesztettek néhány kérést, melyek főként a görögkatolikus egyház védettségét és kiváltságait érintették. Egy másik kérés arra irányult, hogy a keleti rítusnak nagyobb védelmet nyújtsanak a latin misszionáriusokkal szemben, akik latin rítusra kívánnak téríteni keletieket, mind ortodoxokat, mind katolikusokat. A keleti rítusú katolikusok méltóságát kifejezendő kérték, hogy ezentúl ne a *graeci Ritus Uniti, Uniti*, hanem a *graeci Ritus Catholici* terminussal éljenek, a pápa szót pedig csak az ortodox papokra használják, de ne a görögkatolikusokra.

1773. május 6-án a püspökök aláírták a *l'Epistola Synodalis Episcoporum ad Imperatricem Mariam Theresiam* kezdetű levelet,¹⁴ melyben összefoglalták az egyes ülések határozatait. A szinódus határozatait 1773. május 24-én a császárnő jóváhagyta, 1773. június 28-án pedig közzölték azokat az illetékes hatóságokkal, ez esetben a magyar, horvát és erdélyi helytartótanáccsal.

Az 1773-as bécsi szinódus a Magyar Királyság területén lévő görögkatolikus egyház egyik legfontosabb kánoni és adminisztratív jellegű eseményének számít. Jelentősége túllépi az egyes egyházmegyék határait, amennyiben döntései kötelező erejűek a királyság minden görögkatolikusára nézve. A szinódus által megszabott pasztorális és adminisztratív irányvonal másfél évszázadon keresztül szabályozta a görögkatolikus egyház életét, egészen az Osztrák–Magyar Birodalom 1918-as összeomlásáig.

Bacsinszky András kánoni tevékenysége néhány pasztorális levelének tükrében

A Munkácsi Egyházmegye emlékezetében Bacsinszky püspök mint az egyik legbuzgóbb főpásztor él. Tevékenységének területei sokfélék, így az iskolarendszer megújítása, a klérus anyagi biztosítása parokiális alapítvá-

---

14 Vö. LACKO: *Synodus*, 25–32.

nyok szervezetén keresztül, a káptalan és a szeminárium fölállítása, az egyházmegye helynökségekre való felosztása, csak hogy néhányat említsünk.

Jórészt újabban publikált pasztorális levelei számos adalékot nyújtanak tevékenységének megismeréséhez.¹⁵

Ezekben a levelekben találunk közigazgatási és jogi intézkedéseket. Itt most időrendi sorban közlünk ezek közül néhányat, kiemelve a jogi jellegű tartalmat. A témák számozása az egyes körlevelekben tőlünk származik; a közölt szöveg nem szó szerinti fordítás, hanem összefoglalás, mely mégis hűségesen próbálja visszaadni az egyes intézkedések értelmét.

Levél – 1799. március 24.

1. A parókus, aki nem jelenik meg a klérus rendes gyűlésén (szobor), és nem ad jogos magyarázatot hiányzására, *ipso facto* felfüggesztés terhét vonja magára, és személyesen kell megjelennie a püspöknél, hogy kimentse magát.
2. Lévén, hogy számos papnövendék tanul latin iskolákban, nem ismerik eléggé a rutén nyelvet (ezenkívül a szentségekben sem keleti módon részesülnek, nem engedelmeskedve ily módon a királyi rendelkezéseknek sem), megújítjuk azon rendelkezést, mely szerint a jelöltek, akik a rutén nyelv ismeretét nem bírják, nem lehetnek pappá szentelve. Szüleik is legyenek felelősségük tudatában.
3. Ha valamely parókus (kivéve a közeli helyek parókusait) egyházi ünnepnapon zarándoklatra megy, saját nyáját pedig liturgikus szolgálatok nélkül hagyja, felfüggesztés alá kerül, és nem celebrálhat sem a zarándokhelyen, sem a parókiáján.

Levél – 1800. március 24.

1. A parókusok ne kutassanak új parókia után anyagi előny miatt, előző egyházközségeiket pasztorális gondozás nélkül hagyva. Egy esetleges áthelyezés költségeinek megtérítését a püspöki hivatalnál lehet kérni kizárólag a főesperes vagy a helynök igénylése alapján.

---

15 A. ŠLEPECKIJ: „Mukačivskij jepiskop A. F. Bačinskij ta jeho poslanňa”, in: *NZMUK* vol. 13, SPN Prešov 1967, 223–242. A. Šlepeckij szerint Bacsinszky legalább háromszáz körlevelet adott ki, melyek nagy részét eddig még nem publikálták, sem nem tanulmányozták kánonjogi szempontból. Kutatásunk csak a levelek kis részére szorítkozik, jóformán azokra, melyeket kiadtak, vagy melyek az általunk kutatott egyházközségi levéltárakban föllelhetőek.

2. A parókus halála esetén az új parókus hivatalba lépésekor az esperesnek leltárt kell készítenie a templomról és a parókiaépületről (pénztár, liturgikus ruhák, templomi berendezés, keresztek anyakönyve, jegyzőkönyv, a ház leltára stb.) és a földbirtokokról. A leltárt, melyet mind az esperesnek, mind az új parókusnak alá kell írnia, három példányban készítsék el, melyek közül egy marad a parókián, egy az esperesnél, egy pedig az egyházmegyei levéltárba kerül. A leltárban jegyezni kell az utolsó leltár óta bekövetkezett minden forgalmat.
3. Az esperes a parókiákon történő látogatása esetén ellenőrizze a leltárt, és jelezze a püspöknek az esetleges változásokat.
4. Látva, hogy egyes parókusok a különféle figyelmeztetések ellenére sem hagynak fel az alkohol mértéktelen fogyasztásával, vegyék tudomásul, hogy fiaik nem lesznek fölvéve egyházi iskolákba, sem a szent rendeket föl nem vehetik, így majd maguk gondoskodhatnak elhelyezkedésükről.
5. Az egyházi énekesek egyszer egy évben kötelesek megjelenni parókusuk és a klérus gyűlése előtt, és alávetni magukat egy vizsgának, melynek tárgya a keresztyén tanítás, az egyházi *Uszta* és az éneklés. Ezenkívül a fent nevezett gyűléseken be kell számolniuk személyes életükről, morális szempontok alapján.

Levél – 1802. február 25.

1. Az iszákos és a szolgálatukat, a katekézist és a tanítást hanyagul végző parókusoktól, valamint azoktól, akik nem követik a püspök rendelkezéseit, vonják meg a császári anyagi támogatást.
2. A főesperesek feladata, hogy felügyeljék a klérust, ellenőrizzék a püspöki rendeletek betartását és följelentsék az engedetleneket. Ezenkívül minden főesperes köteles háromhavonként beszámolót küldeni a püspöknek kerülete egyházi és vallási életéről.

Levél – 1802. március 1.

1. A parókusok évente küldjék meg a főespereseknek az öt és tizenégy év közötti gyermekek listáját, jelezve, hogy részt vesznek-e a hitoktatáson. Az espereseknek pedig kötelességük az egyes parókiákon ellenőrizni a hitoktatást, és arról értesíteni a püspököt.

2. Mind a parókusok, mind feleségeik ügyeljének arra, hogy nyilvános megjelenésükkor státuszukhoz méltóan legyenek felöltözve (a parókusok viseljenek reverendát, a papnék *csipect*¹⁶).
3. Minden parókusnak legyen jegyzőkönyve, melybe bejegyzi a püspöki hivatalból érkező intézkedéseket, az esperes pedig látogatása alkalmával ellenőrizze azt.

Levél – 1802. június 14.

1. Egyházi iskolákban a kántorok és a tanítók kötelesek vizsgát tenni a katekizmusból, mielőtt hivatalukba lépnének. Az esperesek látogatásaik alkalmával ellenőrizték a parókiákon a hitoktatást, vizsgálják meg a tanulókat, és referáljanak a tanítás eredményeiről a püspöknek.

Levél – 1802. augusztus 1.

1. Minden parókus köteles hitoktatásban részesíteni az öt és tizenégy év közötti gyermekeket, minden vasárnap vecsernye után a templomban vagy a parókián.

Levél 1803. március 12.

1. A korábbi püspöki rendelkezés megújítása, melynek értelmében az alkoholizáló papoktól meg kell vonni a császári segélyt.
2. Ha a parókus templomi munkák elvégzésére kézműveseket (festőket stb.) kér föl, a szerződést, melynek megkötéséhez előzőleg a püspök engedélye szükséges, az esperes jelenlétében kell megkötöni és aláírni.
3. Minden egyházi kerületben ki kell jelölni egy iskolát, ahol a nyelvtanon és a hittanon kívül egyházi éneket is tanítanak.
4. A bevételek és stóladíjak összegyűjtésére minden egyházközségben hozzanak létre egy laikusokból álló bizottságot, akik gyűjtésről gondoskodnak a parókus és a kántor számára; ezeket a személyeket mind a parókus, mind a kántor méltányosan jutalmazza.
5. A jegyesek nem tekinthetők szabályszerűen házasságot kötött feleknek liturgián való részvétel (ha az esküvőt vasárnap vagy ünnepnap tartják) és az Eucharishtiában való részesedés nélkül.

---

16 A csipec jellegzetes női fejfedő, az asszonyok férjezett állapotának jelképe is.

6. Felsőbb hatóságokhoz való folyamodás esetében – legyen szó panaszról, kontesztációról vagy feljelentésről – be kell tartani a hierarchikus rendet, vagyis először az espereshez, másodfokon a főespereshez kell fordulni. Csak az általuk le nem zárt ügyekben lehet az egyházmegyei hatósághoz folyamodni.

Levél – 1805. február 1.

1. A parókusok tekintsék felelőségüknek, hogy a kántor éppúgy, mint a bába, képesek legyenek szükség esetén kiszolgáltatni a keresztséget. Ténykedésüket ellenőrizze az esperes. Amennyiben szükségkeresztség esetén kétely áll fenn, feltételesen ismételjék meg a keresztelést.
2. A papoknak a népies táncokban való részvétel tilos, minthogy az nem összeegyeztethető a papi méltósággal.
3. Mielőtt fölkeresnék a püspöki hivatalt, mind a parókusok, mind a hívek forduljanak az illetékes espereshez, a kúriára pedig csak az ő kísérőlevelükkel jöjjenek.
4. Az esperes vizsgálja felül a diplomákat, ellenőrizze azok és a szent eszközök tisztaságát.

Bacsinszky püspök körlevelei autentikus, adatok és intézkedések tekintetében gazdag forrásnak bizonyulnak, melyek segítenek jobban megismerni a XVIII. század végi, XIX. század eleji Munkácsi Egyházmegye egyházi életét. Pasztorális és kánoni jellegű intézkedései egyfajta *modus procedendi*-t alkotnak, melyeket figyelembe vettek a későbbi évtizedekben is, és ilyen értelemben a saját jog forrásának is tekinthetők.